

Program izmenjave regij EU za premog

Izmenjava med Severno Madžarsko (HU) in Zasavjem (SI)

exchangeEU

Študijski obisk v regiji Severna Madžarska, Madžarska

Izmenjava je vključevala obratno obliko spremljanja delovnih mest, v kateri je Zasavje (Slovenija) delilo svoje izkušnje pri pripravi izvajanja razpisov in vodenju projektov ter pričetku izvajanja slovenskih teritorialnih načrtov pravičnega prehoda (TJTPs). Zasavje je prav tako ponudilo strokovne nasvete glede načrtov Severne Madžarske za rekultivacijo elektrarne [M-Dctra](#) in ustvarjanje povezanih priložnosti za gospodarski razvoj. Elektrarna M-Dctra je edina na [Madžarskem](#), ki deluje na domači lignit.

Spremljanje delovnih mest je vključeval obisk delegata iz Zasavja, kjer so obiskali Visontó in Bükkkábrány, vasi na severu Madžarske, ki se nahajajo v bližini elektrarne, kjer trenutno delujejo rudniki lignita. Namen obiska je bil srečanje s političnimi voditelji skupnosti in **izmenjava najboljših** praks. Zasavje je pojasnilo, kako se je v tranzicijskem procesu osredotočilo na razvoj drugih industrijskih panog, da bi podprlo regionalni razvoj in zmanjšalo odtok možganov. Ugotovljeno je bilo potencialno sodelovanje med županom Bükkkábrányja in Zasavjem, pri čemer so razpravljali o rekultivaciji Bükkkábrányja ter načrtih za gospodarski razvoj na območjih nekdanjih rudnikov. Zasavje je obiskalo tudi elektrarno Murtra in predstavilo posebne projekte, ki se razvijajo v Zasavju s pomočjo sredstev za pravičen prehod in drugih finančnih virov.

* Sončno elektrarno v sklopu **Energetske skupnosti**, ustanovljeno na nekdanjih rudniških površinah;

Razvojni center za **brezogljne tehnologije**, zgrajen na nekdanjih rudniških površinah, bo imel vlogo Centra za razvoj, demonstracije in usposabljanje za brezogljne **tehnologije**, zlasti magnezijevih baterij;

* **Mesto akrobatov**, koncept gradnje novega mesta na degradiranem rudarskem območju, za katerega so načrti že odobreni. Zasavje je poudarilo tudi pomen lokalnih in regionalnih človeških zmogljivosti za usklajevanje procesa pravičnega prehoda ter

pisanje in upravljanje projektnih razpisov za sklade pravičnega prehoda. Zasavje je najelo koordinatorja za pravičen prehod, katerega vloga bo nadzor nad postopkom razpisa projekta.

SEVERNA MADŽARSKA, MADŽARSKA

Vloga	Regija gostovanja	Mentoriranec
Glavni vpleteni akterji	Dr. Piskóti-Kovács Zsuzsa, vodja sekretariata komisije za premog, Madžarska	
Strokovno področje	Proces vključevanja zainteresiranih strani za pravičen prehod	

ZASAVJE, SLOVENIA

Vloga	Obisk regije	Mentor
Glavni vpleteni akterji	Andraž Malovrh, Regionalna Razvojna Agencija Zasavje	
Strokovno področje	Vodja Projektov	

Regionalni profili

K pravičnemu prehodu s strategijo za izstop iz premoga

Izmenjava je združila dve srednjeevropski regiji v različnih fazah pravičnega energetskega prehoda. Zasavje je že leta 2014 postopoma opustilo premog, medtem ko na severu Madžarske pridobivanje lignita še vedno poteka in bo trajalo do leta 2025.

SEVERNA MADŽARSKA, MADŽARSKA

Stanje postopnega opuščanja premoga

V TEKU

197
milijonov EUR letnih
prihodkov¹ leta 2021

2000
zaposlenih v
premogovniku

2
aktivna
premogovnika

1
aktivna elektrarna
na premog

15%
delež proizvodnje
električne energije iz
premoga

Cilj zaprtja
950 milijonov
km do leta
2025²

¹ Letno poročilo MVM M Matra Energia Zrt. (2021)

² Opomba: Ministrstvo za energijo trenutno izvaja ekonomsko analizo za podaljšanje datuma zaprtja, kar bo potrjeno šele junija.

Stanje pravičnega energetskega prehoda

Severna Madžarska pripravlja projektno dokumentacijo za prijavo na razpise, ki so usklajeni s ključnimi temami, opredeljenimi v dveh teritorialnih načrtih pravičnega prehoda v državi. Načrti so osredotočeni na rudarski regiji lignita Heves in Borsod Abauj Zemplen.

ZASAVJE, SLOVENIJA

Stanje postopnega opuščanja premoga

NI VEČ
EKSTRAKCIJE

52.3
milijona EUR letnih
prihodkov v letu 2021

3000
Nekdanji zaposleni v
premogovnikih

3
zaprti rudniki
premoga

1
zaprta elektrarna
na premog

0%
delež proizvodnje
električne energije iz
premoga

Cilj zaprtja
188 milijonov
po letu
2014

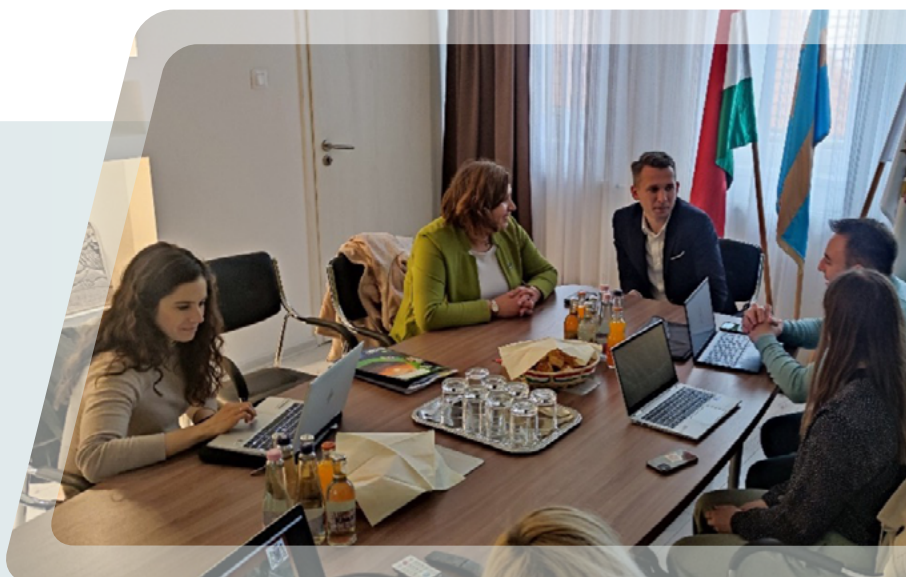
Stanje pravičnega energetskega prehoda

Zasavje je opustilo premog leta 2014, ko se je zaprl zadnji rudnik in elektrarna. Sedaj si prizadevajo za promocijo regije kot središča industrijskih priložnosti in so ustanovili Center za pravičen prehod, ki bo omogočal usposabljanje, razvoj in demonstracijo tehnologij brez ogljika. Center bo zgrajen na nekdanjih rudniških površinah.

Skupni izzivi

Obe regiji se soočata s skupnimi izzivi:

- Depopulacija zaradi zmanjševanja predelovalne industrije in zaprtja premogovnikov;
- Omejena nacionalna zmogljivost za podporo razvoju projektov rekultivacije in programov izpopolnjevanja;
- Grožnja znižanja regionalnega BDP na prebivalca, če bo elektrarna Matra zaprta.

Srečanje predstavnikov agencije za regionalni razvoj Zasavje, sekretariat Madžarske komisije za premog in župana Bükkábrány; foto: Balazs Hegi, sekretariat Madžarske komisije za premog

Fokusne teme

Izmenjava je bila priložnost za regijo Severna Madžarska, da prispeva k strateškim načrtom za ustvarjanje novih gospodarskih priložnosti v regiji, zlasti z rekultivacijo elektrarne Matra, ki deluje na lignit, in s pripadajočim industrijskim parkom. Zasavje, ki je že v procesu prehoda iz premoga in izvajanja projektov za pravičen prehod, je Severni Madžarski nudilo dragocene vpogled v učinkovito razvijanje in izvajanje takšnih projektov.

Gospodarska diverzifikacija za razvoj infrastrukture

Osredotočite se na spreminjanje nekdanjih območij rudnikov in elektrarn v rekultivirana območja, bodisi za gradnjo elektrarn na obnovljive vire energije in energetskih skupnosti bodisi za zelene industrijske projekte.

Izvajanje projektov pravičnega prehoda

Glavni poudarek je usmerjen v razvoj uspešnega načrta pravičnega prehoda, ki omogoča dostop do EU sredstev za projekte, ki podpirajo regijo pri doseganju podnebne nevtalnosti in socialne vključenosti.

Priporočila

- + Vzpostavitev človeških virov in finančnih zmogljivosti za podporo oblikovanju in pripravi razpisov za projekte pravičnega prehoda;
- + Priprava projektov rekultivacije, pred zaprtjem rudnika premoga in elektrarne;
- + Vzpostavitev politik, zavezanih prehodu in vplivu na ostale politike, ki s ključnega pomena za ustvarjanje pripravljenosti na skupni prehod.

“Pomembnost sodelovanja med premogovniki da se izognemo ponavljaju napak in se učimo, kaj je bilo učinkovito v drugih evropskih regijah, ki se soočajo s podobnimi izzivi.”

Dr. Piskóti-Kovács Zsuzsa, vodja oddelka za premog Sekretariat Komisije za premog, Severna Madžarska, Madžarska

“Izmenjava znanj in razprava ponujata priložnost za medsebojno učenje medsebojno podporo skozi postopek pravičnega prehoda.”

Andraž Malovrh, Vodja Projektovf, Regionalna razvojna agencija Zasavje, Slovenija

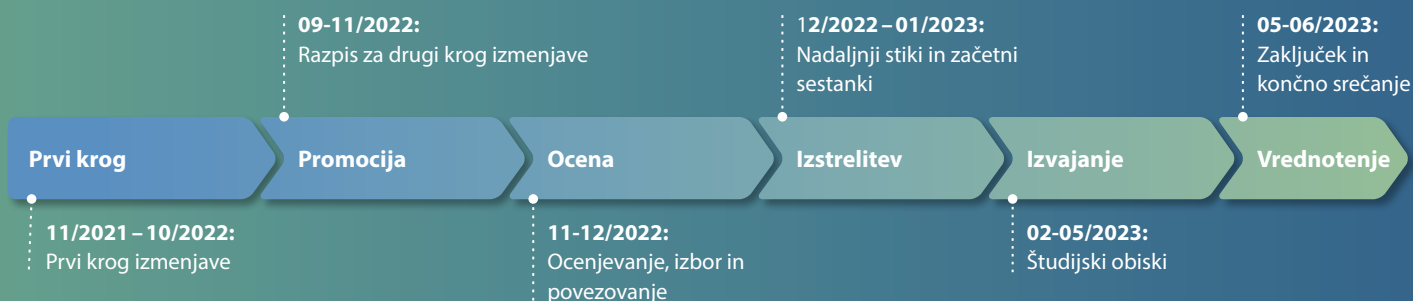
Učenje

- ✓ To je maraton, ne sprint. Postopek pravičnega prehoda iz premoga je dolgotrajen proces, ki zahteva čas, potrpljenje, zmogljivost in angažiranost;
- ✓ Pomembno je razmišljati o rekultivaciji in razvoju projektov tako z regionalnega kot tudi s sistemskega vidika, da ustvarimo primerno strategijo napram posameznim poskusom;
- ✓ Prva faza izvajanja TJTP-jev predstavlja tako imenovano poskusno fazo, v kateri lahko vidimo kaj deluje in kaj ne, ter izkoristimo dobre prakse in izkušnje, pridobljene iz drugih premogovnih regij EU.

Razvoj programa

Izmenjava vključuje dva kroga, ki potekata od novembra 2021 do junija 2023. Prvi krog je bil izveden med novembrom 2021 in oktobrom 2022, medtem ko se je drugi krog začel izvajati novembra 2022. V vsakem krogu so regije kandidatke ustrezno združene glede na svoje stanje pravičnega prehoda in postopno opuščanje

premoga. Nato so usklajene regije tesno sodelovale pri razvoju študijskega obiska ene od regij, pri čemer so bile upoštevane lastne potrebe in tematski interesi. V procesu jih podpirajo dodeljeni moderatorji izmenjave.

O izmenjavi

Izmenjava EU je program izmenjave premogovnih regij, lignita, šote in naftnih skrilavcev (premog+) v času pravičnega prehoda Evropske unije (EU). Program je del pobude premogovnih regij v prehodu (CRIT), ki jo izvaja Evropska komisija.

Zavedajoč se potrebe po pospeševanju pravičnega in nizkoogljičnega energetskega prehoda v Evropi, izmenjavaEU olajšuje sodelovanje in medsebojno učenje med regijami EU coal+. Glavni cilj je podpora regijam EU coal+ pri razogljičenju njihovih energetskih sistemov, pri čemer hkrati ščiti delavce in skupnosti s spodbujanjem gospodarske diverzifikacije in tehnoloških inovacij. V sklopu programa sodelujoče regije izmenjujejo izkušnje in skupaj rešujejo trenutne izzive, s katerimi se soočajo v svojih procesih pravičnega prehoda. S tem izmenjavaEU omogoča vzpostavitev široke mreže sodelovanja akterjev pravičnega prehoda.

Outcomes of second application round

Skupaj **17 premogovnih regij** v prehodu, ki so bile izbrane za sodelovanje

Proces sodelovanja je omogočil **9 izmenjav**, vključno s 5 regijskimi pari in 4 regijskimi trikotniki

Sodelujoče regije predstavljajo skupno **11 držav članic EU**: Bolgarija, Češka, Hrvaška, Estonija, Nemčija, Grčija, Madžarska, Poljska, Slovaška, Slovenija in Španija

Obiščite našo spletno stran

Obiščite spletno stran platforme Just Transition

Naročite se na naše novice

Obiščite naše kanale družbenih medijev

izmenjava EU je del pobude za [Premogovne regije v tranziciji / CRIT](#)